

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. rugsėjo 27 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Virgilijaus Grabinsko (pranešėjas), Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė) ir Dalios Vasarienės, Sekretoriaujant teismo posėdžio sekretorei Nijolei Radevič, dalyvaujant atsakovo „Swedbank P&C Insurance AS“ atstovams advokatui Tomui Kontautui ir advokatei Jurgitai Karvelei, ieškovo K. J. atstovui advokatui Renaldui Baliūčiui, teismo posėdyje kasacine žodinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovo „Swedbank P&C Insurance AS“, Lietuvoje veikiančio per „Swedbank P&C Insurance“ Lietuvos filialą, kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. spalio 21 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo K. J. ieškinį atsakovui „Swedbank P&C Insurance AS“, Lietuvoje veikiančiam per „Swedbank P&C Insurance“ Lietuvos filialą, dėl statinio atstatymo iki prieš draudžiamąjį įvykį buvusios būklės ir draudimo išmokos išmokėjimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių draudimo išmokos išmokėjimo būdą, draudimo sutarties nuostatos pripažinimą nesąžininga, proceso teisės normų, reglamentuojančių reikalavimus apeliacinės instancijos teismo procesiniam sprendimui, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas (toliau – ir draudėjas) prašė teismo: 1) įpareigoti atsakovą „Swedbank P&C Insurance AS“, Lietuvoje veikiančią per „Swedbank P & C Insurance“ Lietuvos filialą, (toliau – ir draudikas) atkurti gyvenamąjį pastatą iki būklės, buvusios prieš draudžiamąjį įvykį (gaisrą); 2) priteisti iš atsakovo 7412 Eur draudimo išmokos dėl įvykio metu sunaikintų kilnojamųjų daiktų; 3) priteisti procesines palūkanas.
3. Ieškovas nurodė, kad 2018 m. sausio 7 d. sudarė su atsakovu gyventojų turto draudimo sutartį (toliau – draudimo sutartis), kuria apdraudė gyvenamąjį pastatą (toliau – pastatas) atkūrimo verte (šį pastatą ieškovas įsigijo aukcione už 1500 Eur). Draudimo sutarties tipinės sąlygos yra nustatytos atsakovo Gyventojų turto draudimo taisyklėse Nr. 002 (toliau – ir Taisyklės). 2018 m. sausio 23 d. įvyko draudžiamasis įvykis – pastate kilo gaisras, jis smarkiai apdegė ir sudegė jame buvę daiktai. Atsakovas įvykį pripažino draudžiamuoju, tačiau sumažino draudimo išmoką 100 procentų, argumentuodamas tuo, kad ieškovas, kūrėdamas netvarkingą krosnį ir palikdamas ją be priežiūros, pažeidė draudimo sutartį ir Taisykles. Ieškovo teigimu, atsakovas neįrodė aplinkybių, atleidžiančių jį nuo pareigos išmokėti draudimo išmoką ar suteikiančių teisę ją sumažinti. Ieškovas ieškinį grindė Taisyklių 3.5 punkto nuostatomis dėl pastato atkūrimo iki prieš draudžiamąjį įvykį buvusios būklės ir eksperto parengta žalos atstatymo kaštų ataskaita, pagal kurią pastatui atkurti būtina 36 023,38 Eur (34 538,24 Eur statybos ir 1485,14 Eur pastato projektavimo ir statybos priežiūros išlaidos).

II. Teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus apygardos teismas 2019 m. lapkričio 12 d. sprendimu ieškinį patenkino iš dalies – priteisė ieškovui iš atsakovo 3949,50 Eur draudimo išmokos už kilnojamojo turto sunaikinimą ir 5 proc. metines procesines palūkanas; atmetė ieškinio reikalavimą dėl atsakovo įpareigojimo atkurti gyvenamąjį pastatą, esantį Utenos apskr., Molėtų r., Nosėnų k., iki prieš draudžiamąjį įvykį buvusios būklės.
5. Teismas, įvertinęs byloje esančius įrodymus, konstatavo, kad atsakovas neįrodė aplinkybių, atleidžiančių jį nuo draudimo išmokos mokėjimo ar suteikiančių teisę sumažinti išmoką, todėl atsakovas nepagrįstai sumažino draudimo išmoką 100 procentų.
6. Teismas nustatė, kad atsakovo Taisyklių 3.5 punkte įtvirtinta, jog atsakovas turi teisę pasirinkti žalos atlyginimo būdą; Taisyklių preambulėje parašyta, kad žala pastatui atlyginama jo atkūrimo verte; pastato draudimo verte – atkūrimo verte, t. y. išlaidos, būtinos pastatui atkurti iki buvusios prieš draudžiamąjį įvykį būklės (Taisyklių 3.1 punktas). Teismas, remdamasis Taisyklėse įtvirtinta draudiko teise pasirinkti žalos atlyginimo būdą, atmetė ieškovo reikalavimą įpareigoti atsakovą atkurti pastatą iki prieš draudžiamąjį įvykį buvusios būklės.
7. Teismas nurodė, kad pagal Taisykles pastatui padaryta žala atlyginama atkūrimo verte. Taisyklėse nurodyti du žalos atlyginimo būdai: a) atstatymas, t. y. statinio atkūrimas iki būklės, buvusios prieš draudžiamąjį įvykį; b) piniginė kompensacija. Piniginės kompensacijos taikymo atveju draudimo išmoka mokama iš atkuriamosios vertės atėmus sumą, atitinkančią pastato, kuriam buvo padaryta žala, nusidėvėjimą iki draudžiamąjo įvykio. Pastato nusidėvėjimo iki draudžiamąjo įvykio laipsnį nustato ekspertai įvykus draudžiamajam įvykiui. Ieškovas atsisakė žalos atlyginimo piniginės kompensacijos būdu, todėl teismas nepasisakė dėl piniginės kompensacijos mokėjimo sąlygų, nes tai reikštų ieškovo valios dėl pastato atkūrimo paneigimą.
8. Teismas sumažino ieškovui priteistiną draudimo išmoką už sunaikintą kilnojamąjį turtą iki 3949,50 Eur, nes ieškovas neįrodė, jog patyrė 7412 Eur žalos.
9. Lietuvos apeliacinis teismas, išnagrinėjęs ieškovo apeliacinį skundą, 2020 m. spalio 22 d. nutartimi pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimą: priteisė ieškovui iš atsakovo 14068,50 Eur draudimo išmokos (10 119 Eur kompensacijos už žalą pastatui ir 3949,50 Eur už sunaikintus kilnojamuosius daiktus), kitą ieškinio dalį atmetė.

10. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, pirmosios instancijos teismas formaliai ir per siaurai aiškino ieškovo reikalavimą dėl draudimo atlyginimo už žalą pastatui, dėl to nepagrįstai nusprendė, kad ieškovas atsisakė reikalavimo priteisti jam draudimo išmoką pinigine kompensacijos būdu, nes reikė reikalavimą įpareigoti atsakovą atkurti pastatą. Teismas nurodė, kad šiuo atveju ieškovas tik pasirinko žalos atlyginimo būdą, nors tokia teisė priklausė atsakovui. Atsakovas iš esmės pripažino įvykį draudžiamąjį, todėl ieškovas įgijo teisę į pinigine kompensaciją. Teismas, remdamasis eksperto ataskaita, nustatė, kad pastato atkūrimo išlaidos – 34 538,24 Eur, pastato projektavimo ir priežiūros išlaidos – 1485,14 Eur, taikant pastatui 75 proc. nusidėvėjimą, jo atkuriamoji vertė yra 10 119 Eur.
11. Lietuvos apeliacinis teismas 2020 m. lapkričio 12 d. papildoma nutartimi priteisė ieškovui iš atsakovo 153,78 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme, atlyginimo.
12. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, išnagrinėjęs bylą pagal atsakovo kasacinį skundą, 2021 m. birželio 3 d. nutartimi [Nr. e3K-3-143-1075/2021](#) panaikino Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 22 d. nutarties dalį, kuria ieškovui iš atsakovo priteista 10 119 Eur draudimo išmokos už sunaikintą pastatą, 5 procentų metinės procesinės palūkanos ir paskirstytos bylinėjimosi išlaidos, panaikino papildomą nutartį dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo ir šią bylos dalį perdavė nagrinėti iš naujo apeliacine tvarka; kitą teismo nutarties dalį paliko nepakeistą.
13. Kasacinis teismas nurodė, kad ieškovas apeliaciniame skunde neteikė argumentų dėl to, jog pirmosios instancijos teismas formaliai ir per siaurai vertino ieškinio reikalavimus ir sprendimas, kad vienu iš Taisyklėse nustatytų būdų draudimo išmoka negali būti mokama, nepagrįstai nesprendė dėl kito Taisyklėse nustatyto draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdo taikymo. Kasacinio teismo vertinimu, nors apeliacinės instancijos teismas ieškovo apeliacinio skundo ribas peržengė pagrįstai, tačiau, nepranešdamas dalyvaujantiems byloje asmenims apie ketinimą peržengti apeliacinio skundo ribas, neužtikrino byloje dalyvaujantiems asmenims galimybės pateikti raštu ar žodžiu savo poziciją dėl kito Taisyklėse nustatyto draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdo taikymo, taip pažeidė Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 320 straipsnio 2 dalį. Dėl šios priežasties kasacinis teismas bylos dalį dėl draudimo išmokos už sunaikintą pastatą ir palūkanų nuo šios reikalavimo dalies priteisimo grąžino nagrinėti iš naujo apeliacinės instancijos teismui. Kasacinis teismas taip pat nurodė, kad, nagrinėdamas bylą iš naujo, teismas turi spręsti dėl Taisyklių 3.5 punkte nustatytų sąlygų sąžiningumo pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.228⁴ straipsnyje nustatytus bei teismų praktikos išplėtotus vartojimo sutarčių sąlygų sąžiningumo kontrolės kriterijus ir sąlygas, taip pat spręsti dėl teisinių padarinių taikymo.
14. Lietuvos apeliacinis teismas 2021 m. rugpjūčio 31 d. nutartimi nustatė šalims terminą pateikti rašytinius paaiškinimus dėl kasacinio teismo nutartyje nurodytų neteisingai išaiškintų ir netinkamai įvertintų bylos aplinkybių.
15. Ieškovas rašytiniuose paaiškinimuose nurodė, kad žala turi būti atlyginta atkuriant pastatą. Jo įsitikinimu, Taisyklių 3.5 punkto sąlygos, kad atsakovas turi teisę pasirinkti žalos atlyginimo būdą, neatitinka skaidrumo reikalavimų ir yra nesąžiningos.
16. Atsakovas rašytiniuose paaiškinimuose nurodė, kad, bylą išnagrinėjus iš naujo ir nustatčius, jog yra pagrindas mokėti draudimo išmoką, gali būti sprendžiama tik dėl mokėtinos pinigine kompensacijos dydžio. Atsakovo nuomone, visos Taisyklių nuostatos yra aiškos ir sąžiningos, su jomis ieškovas buvo supažindintas prieš draudimo sutarties sudarymą. Ieškovas negalėjo pagrįstai tikėtis, kad 1974 m. pastatytas pastatas, kurį jis įsigijo aukcione už 1500 Eur, yra išlaikęs tokias pačias savybes ir vertę, kaip ir būdamas naujas, o draudžiamąjį įvykį atveju jam bus sumokėta pinigine kompensacija, lygi naujo pastato vertei. Tokiu atveju ieškovas gautų daug didesnę sumą, nei buvo vertas jo pirktas turtas. Bet kuris vidutinis vartotojas gali suprasti, kad draudikui suteikiama teisė ne tik nuspręsti dėl žalos atlyginimo būdo, bet ir nustatyti mokėtinos draudimo išmokos dydį. Tokią pačią atsakovo teisę bei pareigą įtvirtina ir Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas.
17. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2021 m. spalio 21 d. nutartimi: 1) pripažino, kad atsakovo patvirtintų Gyventojų turto draudimo taisyklių Nr. 002 (redakcija, galiojusi nuo 2017 m. rugpjūčio 17 d.) 3.5 punkto nuostata, jog draudikas turi teisę pasirinkti žalos atlyginimo būdą, yra nesąžininga turto draudimo sutarties šalies – vartotojo teisių atžvilgiu, todėl negalioja kaip ieškovo ir atsakovo 2018 m. sausio 7 d. sudarytos Gyventojų turto draudimo sutarties (poliso Nr. *duomenys neskelbtini*) sąlyga nuo šios sutarties sudarymo momento; 2) panaikino Vilniaus apygardos teismo 2019 m. lapkričio 12 d. sprendimo dalis, kuriomis atmestas ieškovo reikalavimas dėl žalos pastatui atlyginimo būdo ir ieškovui priteistas 208,40 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimas, ir priėmė naują sprendimą – įpareigojo atsakovą atlyginti žalą ieškovui gyvenamojo pastato atstatymo atkuriamąja verte būdu; 3) kitą sprendimo dalį paliko nepakeistą.
18. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad bylos nagrinėjimo ribas sudaro tik ginčas dėl ieškovo reikalavimo įpareigoti atsakovą atkurti pastatą iki būklės, buvusios prieš draudžiamąjį įvykį. Apeliacinės instancijos teismas nenustatė sąlygų peržengti apeliacinio skundo ribas.
19. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad byloje nėra ginčo dėl to, jog šalių draudimo sutartis sudaryta prisijungimo būdu ir priskiriama vartojimo sutarčių kategorijai, Taisyklės bendram nevienkartiniam naudojimui iš anksto parengė atsakovas, nederindamas jų individualiai su ieškovu.
20. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad atsakovo Taisyklių nuostatos, įtvirtinančios draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo tvarką, yra aiškos ir suprantamos, t. y. procedūrinio (skaidrumo) aspektu atitinka sąžiningumo reikalavimus. Pagal Taisyklių turinį vidutinis vartotojas gali suprasti, kad tuo atveju, jei draudėjas už žalą pastatui pageidauja gauti pinigine kompensaciją, tam būtinas draudiko sutikimas, nes Taisyklėse kaip prioritetinis apibrėžiamas kitas žalos atlyginimo būdas – pastato atkūrimas. Taisyklėse akcentuojama sąlyga, kad draudikas turi teisę pasirinkti rangovą ir atkūrimo būdą.
21. Apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad Taisyklių 3.5 punkte įtvirtinti du žalos pastatui atlyginimo būdai, t. y. statinio atkūrimas iki būklės, buvusios iki draudžiamąjį įvykio, ir pinigine kompensacija, tačiau vienašališka teisė pasirinkti atlyginimo būdą priklauso atsakovui. Taikant vieną arba kitą žalos atlyginimo būdą, draudimo išmokos dydis reikšmingai skiriasi: taikant pinigine kompensaciją, draudimo išmoka apskaičiuojama iš pastato atkuriamosios vertės atėmus sumą, atitinkančią pastato nusidėvėjimą iki draudžiamąjį įvykį; taikant žalos atlyginimą pastato atkūrimo būdu, jo nusidėvėjimo laipsnis neskaičiuojamas. Taigi, taikant pinigine kompensaciją, draudimo išmoka yra kelis kartus mažesnė nei taikant kitą žalos atlyginimo būdą – pastato atkūrimą.
22. Apeliacinės instancijos teismas pripažino, kad absoliuti ir besąlyginė atsakovo teisė pasirinkti žalos atlyginimo būdą (kai draudimo išmokos dydis, priklausomai nuo atsakovo vienašališkai pasirenkamo atlyginimo būdo, gali skirtis net keletą ar keliolika kartų) negali būti pripažinta sąžininga ieškovo (draudėjo) atžvilgiu. Draudimo išmokos mokėjimo būdo parinkimą lemiančios objektyvios sąlygos ar kriterijai, kuriems esant būtų teisinga ir sąžininga taikyti vieną ar kitą žalos atlyginimo būdą, nei Taisyklėse, nei šalių sudarytoje draudimo sutartyje nėra įvardyti. Tokiu būdu iš esmės pažeidžiama šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą ieškovo, kaip vartotojo, nenaudai. Nors atsakovas akcentuoja savo darbo principą, kad žala pastatui atlyginama jo atkūrimo verte, tačiau iš esmės pagal Taisyklių nuostatas akivaizdu, jog toks žalos atlyginimo principas deklaruojamas formaliai, nes realiai žalos atlyginimo būdo (neabejotina, palankesnio atsakovui) pasirinkimas priklauso tik nuo atsakovo valios.
23. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad Taisyklių 3.5 punkto nuostata, jog draudikas turi teisę vienašališkai ir besąlygiškai pasirinkti atlyginimo už žalą statiniui būdą, neatitinka materialiojo sąžiningumo kriterijaus pagal [CK](#) 6.228⁴ straipsnio 2 dalies 13 punkte apibrėžtą prezumpciją. Todėl teismas pripažino šią nuostatą nesąžininga ir negaliojančia nuo draudimo sutarties sudarymo, o dėl kitų draudimo sutarties sąlygų nurodė, kad jos lieka galioti ir turi būti vykdomos.
24. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad ieškiniu ieškovas siekė draudimo išmokos, kaip žalos atlyginimo, ne pinigine kompensacijos būdu, bet atkuriant pastatą. Ieškovo reikalavimas įpareigoti atsakovą atkurti pastatą suformuluotas kiek netiksliai, todėl teismas, iš esmės tenkindamas ieškovo reikalavimą dėl žalos atlyginimo būdo, jį patikslino, įpareigodamas atsakovą atlyginti ieškovui žalą pastato atstatymo atkuriamąja verte būdu iki pastato būklės, buvusios prieš draudžiamąjį įvykį.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

25. Kasaciniu skundu atsakovas „Swedbank P&C Insurance AS“, Lietuvoje veikiantis per „Swedbank P&C Insurance“ Lietuvos filialą, prašo panaikinti apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 25.1. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė pareigą tinkamai motyvuoti teismo sprendimą ir nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos. Atsiliepime į ieškovo apeliacinį skundą atsakovas, be kita ko, nurodė, kad ieškovas nesiekia realaus pastato atkūrimo, nes neatliko visiškai jokių su tuo susijusių būtinų veiksmų; iš karto po draudžiamąjį įvykio ieškovas prašė priteisti už sunaikintą pastatą piniginę kompensaciją, o ieškinio patikslinimas dėl pastato atkūrimo buvo nulemtas tik jo siekio gauti nepagrįstai didelę draudimo išmoką; ieškovo reikalavimas nėra nei pakankamai apibrėžtas, nei realiai įvykdomas; atsakovas nėra prisiėmęs prievolės atkurti pastatą, todėl negali būti įpareigotas šią prievolę vykdyti natūra. Apeliacinės instancijos teismo sprendime didžioji dalis atsakovo argumentų, kuriais jis nesutiko su ieškovo apeliaciniu skundu, ne tik nėra aptarti ir įvertinti, tačiau jie net nenurodyti sprendimo aprašomojoje dalyje. Vadinasi, teismo sprendimas nėra tinkamai motyvuotas ir tai yra absoliutus jo negaliojimo pagrindas pagal [CPK 329 straipsnio](#) 2 dalies 4 punktą.
- 25.2. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė [CK 6.228⁴ straipsnio](#) 7 dalį, 6.987 straipsnio 1 dalį ir dėl šių teisės normų taikymo nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos. Teismas padarė teisingą išvadą, kad Taisyklių nuostatos, įtvirtinančios draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo tvarką, procedūrinio (skaidrumo) aspektu atitinka sąžiningumo reikalavimus, yra aiškios ir suprantamos. Tačiau teismas nepagrįstai Taisyklių 3.5 punkto nuostatą, kad atsakovas turi teisę pasirinkti žalos atlyginimo būdą, vertino materialiniu sąžiningumo aspektu ir pripažino ją negaliojančia. [CK 6.228⁴ straipsnio](#) 7 dalyje įtvirtintas sąžiningumo kontrolės taikymo ribojimas, nustatant, kad vartojimo sutarties dalyką apibūdinančios sąlygos, taip pat su parduotos prekės ar suteiktos paslaugos ir jų kainos atitikimu susijusios sąlygos neturi būti vertinamos nesąžiningumo požiūriu, jeigu jos išreikštos aiškiai ir suprantamai. Draudimo sutarties sąlygos, reglamentuojančios draudimo išmokos apskaičiavimo ir mokėjimo tvarką, yra esminės sutarties sąlygos. Remiantis [CK 6.228⁴ straipsnio](#) 7 dalimi, draudimo sutarties sąlygos dėl draudimo išmokos apskaičiavimo ir mokėjimo tvarkos neturi būti vertinamos nesąžiningumo požiūriu, jeigu jos išreikštos aiškiai ir suprantamai, t. y. jos turi būti vertinamos tik procedūriniu, bet ne materialiniu, aspektu.
- 25.3. Apeliacinės instancijos teismo sprendimas prieštarauja draudimo sutarties esmei. Sudarydamas draudimo sutartį, draudikas prisiima įsipareigojimą įvykdyti piniginę prievolę (sumokėti draudimo išmoką), jei įvyksta sutartyje nustatytos sąlygos (draudžiamasis įvykis). Apeliacinės instancijos teismas, aiškindamas draudimo sutartini draudiko prisiimamą įsipareigojimą apimtį, ignoravo [CK 6.987 straipsnio](#) 1 dalies nuostatas ir įpareigojo atsakovą ne sumokėti draudimo išmoką, o realiai atkurti sunaikintą pastatą. Teismas iš dalies sutiko su atsakovu, kad ieškinio patenkinimas prieštarautų draudimo sutarties esmei, tačiau nutarė to nepaisyti ir ieškinį patenkino.
- 25.4. Apeliacinės instancijos teismas padarė nepagrįstą išvadą, kad Taisyklių 3.5 punkto nuostata – draudikas turi teisę pasirinkti žalos atlyginimo būdą – yra nesąžininga vartotojo atžvilgiu materialiniu aspektu. Teismas nepagrįstai nusprendė, kad draudimo išmokos mokėjimo ir apskaičiavimo būdas priklauso išimtinai tik nuo draudiko valios ir Taisyklėse nėra nurodytos objektyvios sąlygos ir kriterijai, kuriems esant būtų teisinga ir sąžininga taikyti vieną ar kitą žalos atlyginimo būdą. Pagal Draudimo įstatymo 98 straipsnį ir kasacinio teismo praktiką, skaičiuodamas mokėtinos draudimo išmokos dydį, draudikas privalo atsizvelgti į visą draudžiamąjį įvykio tyrimo metu surinktą informaciją ir nustatyti realiai patirtų nuostolių dydį. Taigi, nėra pagrindo teigti, kad draudimo išmokos dydžio apskaičiavimo būdo parinkimas išimtinai priklauso tik nuo atsakovo valios – jis priklauso ir nuo ieškovo (draudėjo) atliktų veiksmų bei realiai patirtų nuostolių dydžio.
- 25.5. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad Taisyklių 3.5 punkto nuostata, reglamentuojanti pastato atkūrimą, suformuluota aiškiai, todėl paliekama galioti. Tam, kad atsakovas įgytų pareigą apskaičiuoti ir mokėti draudimo išmoką pagal šią nuostatą, Taisyklėse aiškiai nurodyta, jog turi būti realiai atlikti statybos darbai. Pastato atkūrimas ir yra tas objektyvus kriterijus, kuris turi esminę reikšmę sprendžiant, kurį draudimo išmokos skaičiavimo būdą taikyti. Atsakovas byloje įrodinėjo, kad pagal Lietuvos Respublikos statybos įstatymo normas tik ieškovas gali įgyvendinti statytojo teises jam priklausančiame turte. Tačiau ieškovas neatliko jokių realių statybos darbų ir net nesiėmė jokių priemonių jiems atlikti (nerengė statinio projekto, neieškojo rangovo, nebandė suderinti darbų sąmatos).
- 25.6. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nusprendė, kad ginčijama Taisyklių nuostata sudaro pagrindą patenkinti ieškinį. Šios nuostatos pripažinimas negaliojančia nereikia, kad teisė nustatyti draudimo išmokos apskaičiavimo tvarką ir jos dydį pereina ieškovui. Pagal Draudimo įstatymo 98 straipsnį pareigą išsamiai iširti visas įvykio aplinkybes ir priimti sprendimą dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju ir draudimo išmokos mokėjimo nustatyta draudikui. Taigi, net ir pripažinus ginčijamą nuostatą negaliojančia, sprendimą dėl mokėtinos draudimo išmokos dydžio turėtų priimti atsakovas, o ieškovas tik galėtų ginčyti atsakovo priimto sprendimo pagrįstumą. Apeliacinės instancijos teismas įpareigojo atsakovą atlikti tai, ko jis nėra įsipareigojęs atlikti.
- 25.7. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė [CPK 260](#) straipsnį, nes galutinai neišsprendė šalių ginčo ir sudarė prielaidas kilti naujiems ginčams. Teismo sprendimo rezoliucinė dalis – įpareigoti atsakovą atlyginti ieškovui žalą pastato atstatymo atkuriamąja verte būdu iki pastato būklės, buvusios prieš draudžiamąjį įvykį, – nėra aiški ir tikslė. Galima daryti prielaidą, kad teismas taikė [CK 6.281 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtintą teisių gynybos būdą – įpareigojo atlyginti žalą natūra. Tačiau toks būdas taikomas deliktinės atsakomybės atveju, o šioje byloje nebuvo sprendžiama dėl atsakovo deliktinės atsakomybės. Be to, sprendimo įvykdymas nepriklauso tik nuo atsakovo valios, nes be ieškovo sutikimo jis neturi teisės, pasitelkęs savo pasirinktą rangovą, savo nuožiūra pradėti vykdyti statybos darbų ieškovui priklausančiame turte. Taip pat nėra aišku, kokius konkrečius veiksmus, kokia eilės tvarka ir kokiais terminais atsakovas turėtų atlikti, kad būtų laikomas tinkamai įvykdžiusiu teismo sprendimą. Tarp šalių jau dabar kyla nesutarimų, kaip turi būti suprantamas ir vykdomas teismo sprendimas.
- 25.8. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė [CPK 320](#) straipsnio 2 dalį, 362 straipsnio 2 dalį. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2021 m. birželio 3 d. nutartyje [Nr. e3K-3-143-1075/2021](#) aiškiai pritarė pirmą kartą bylą apeliacinės instancijos teisme nagrinėjusios teisėjų kolegijos nuomonei, kad šioje byloje nėra pagrindo taikyti draudimo išmokos apskaičiavimo ir mokėjimo būdą – pastato atkūrimą. Kitaip tariant, kasacinis teismas aiškiai konstatavo, kad šioje byloje nėra galimybės visiškai patenkinti ieškinio reikalavimus. Vadinasi, nagrinėdamas bylą pagal ieškovo apibrėžtas ribas ir atsizvelgdamas į kasacinio teismo pateiktus išaiškinimus, apeliacinės instancijos teismas turėjo atmesti ieškovo apeliacinį skundą, nes jis prašė apskaičiuoti draudimo išmoką tokiu būdu, kuris šioje byloje negalimas.
26. Ieškovas K. J. atsiliepimu į kasacinį skundą prašo apeliacinės instancijos teismo sprendimą palikti nepakeistą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 26.1. Atsakovas iškreipė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 3 d. nutartyje [Nr. e3K-3-143-1075/2021](#) pateiktus išaiškinimus. Kasacinis teismas nutartyje aiškiai konstatavo, kad šioje byloje gali būti taikomi abu Taisyklėse nustatyti draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdai, t. y. tiek pinigine kompensacija, tiek pastato atkūrimas.
- 26.2. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai neišėjo už apeliacinio skundo ribų. Kasacinis teismas 2021 m. birželio 3 d. nutartyje [Nr.](#)

[e3K-3-143-1075/2021](#) nurodė, kad grindamas vartotojo (ieškovo) interesus apeliacinės instancijos teismas gali peržengti apeliacinio skundo ribas ir pasisakyti dėl kito Taisyklėse nustatyto draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdo, jeigu tai yra būtina atsižvelgiant į bylos faktines aplinkybes. Tačiau tai nereiškia, kad apeliacinės instancijos teismas privalėjo išeiti už apeliacinio skundo ribų.

- 26.3. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai konstatavo, kad atsakovo Taisyklių 3.5 punktą yra nesažiningas vartotojo (ieškovo) atžvilgiu, ir pagrįstai įvertino šį punktą tiek procedūriniu (skaidrumo), tiek materialiniu aspektu, nes Taisyklių 3.5 punkto sąlygos yra tarpusavyje susijusios. Kasacinis teismas 2021 m. birželio 3 d. nutartyje [Nr. e3K-3-143-1075/2021](#) aiškiai nurodė, kad apeliacinės instancijos teismas turi įvertinti Taisyklių 3.5 punkto atitiktį tiek procedūriniu (skaidrumo principas), tiek materialiniu aspektu (ar Taisyklių 3.5 punkto sąlyga atitinka [CK 6.228⁴](#) straipsnio 2 dalies 13 punktą).
- 26.4. Nepagrįsti kasacinio skundo argumentai, kad apeliacinės instancijos teismo sprendimas prieštarauja draudimo sutarties esmei ir kad ieškovas nesiekia realaus turto atkūrimo. Ieškovas siekia žalos atlyginimo būtent pastato realaus atkūrimo, o ne piniginių kompensacijų būdu. Jis teikė atsakovui raštu raginimus atkurti pastatą, pateikė atkūrimo sąmatą, ieškovo parinkto rangovo komercinį pasiūlymą ir tarp šalių vyko derybos, taip pat jis kreipėsi į valstybės institucijas su prašymais pateikti informaciją, ar reikalingas statybos leidimas pastatui atkurti, ir jam buvo paaiškinta, kad statybos leidimo nereikia, o pastato projektas rengiamas statytojo pageidavimu.
- 26.5. Atsakovas nepagrįstai teigia, kad draudimo išmoka apskaičiuojama tik tada, kai yra realiai atlikti pastato atkūrimo darbai. Toks teiginys prieštarauja Taisyklių 3.5 punktui, kuriame nurodyta, kad atkūrimo darbai vykdomi pagal parengtą (suderintą) sąmatą. Šiame punkte nenurodyta, jog turi būti atlikti realūs atkūrimo darbai tam, kad būtų žinomas draudimo išmokos dydis. Taigi, draudimo išmoka gali būti apskaičiuota dar realiai nepradėjus atkūrimo darbų, bet šalinis suderinus jų sąmatą.
- 26.6. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai įpareigojo atsakovą atlyginti žalą ieškovui pastato atstatymo atkuriamąja verte būdu, teismo sprendimas atitinka įstatymo reikalavimus ir juo buvo galutinai išspręstas šalių ginčas. Atsakovas nepagrįstai teigia, kad teismo sprendimo rezoliucinės dalies formuluotė nėra iki galo aiški. Taisyklių 3.5 punkte yra įtvirtinta tokia pati formuluotė – pastato atkūrimas iki būklės, buvusios prieš draudžiamąjį įvykį. Taigi, atsakovas, teigdamas, jog tokia formuluotė nėra iki galo aiški, pats pripažįsta, jog Taisyklių 3.5 punktas yra nesažiningas vartotojų atžvilgiu. Nepagrįstas atsakovo argumentas, kad, vykdant teismo sprendimą, gali kilti naujų šalių ginčų. Atsakovas pats Taisyklėse nustatė žalos atlyginimo būdą – pastato atkūrimą, todėl jų rengimo stadijoje privalėjo nustatyti ir nustatė visus niuansus, susijusius su pastato atkūrimu. Jeigu atsakovas nesugeba ar negali įvykdyti prisiimtų įsipareigojimų (atkurti pastatą), dėl to neturėtų būti pažeisti draudėjo (ieškovo, vartotojo) interesai.
- 26.7. Nors ieškovas pasirinko žalos atlyginimo būdą – pastato atkūrimą, tačiau, teismui netenkinus tokio ieškinio reikalavimo, jis nepraranda teisės į žalos atlyginimą kitu draudimo sutartyje nustatytu būdu, t. y. išmokant piniginę kompensaciją, ir tai nėra išėjimas už ieškinio ir apeliacinio skundo ribų.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl [CK 6.228⁴](#) straipsnio 7 dalies taikymo, vartojimo draudimo sutarties sąlygų sąžiningumo vertinimo

27. Byloje keliamas klausimas dėl [CK 6.228⁴](#) straipsnio 7 dalies aiškinimo. Atsakovo teigimu, draudimo sutarties sąlygos, reglamentuojančios mokėtinos draudimo išmokos apskaičiavimo tvarką, yra laikomos esminėmis, apibūdinančiomis pagrindinį sutarties dalyką. Todėl apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai vertino Taisyklių 3.5 punkto nuostatas ne tik procedūriniu, bet ir materialiojo aspektu ir nepagrįstai konstatavo šio punkto pažeidimą.
28. Sprendžiant dėl apeliacinės instancijos teismo sprendimo nagrinėti Taisyklių 3.5 nuostatą sąžiningumo aspektu, visų pirma pažymėtina, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2021 m. birželio 3 d. nutartimi, kuria apeliacinės instancijos teismui perdavė bylos dalį nagrinėti iš naujo, pripažino, kad apeliacinės instancijos teismas, be kita ko, privalo įvertinti, ar Taisyklių 3.5 punktas atitinka skaidrumo reikalavimą, t. y. ar jis suformuluotas aiškiai ir suprantamai, kad vartotojas galėtų suprasti, kaip konkrečiai taikoma Taisyklių 3.5 punkto sąlyga, reguliuojanti draudimo išmokos apskaičiavimą ir mokėjimą.
29. Kasacinis teismas minėtoje nutartyje nurodė, kad turi būti įvertinama, kokiais atvejais ir kokioms sąlygoms esant vartotojas gali reikalauti draudimo išmokos išmokėjimo vienu ar kitu būdu. Taip pat šioje nutartyje nurodyta įvertinti, ar Taisyklių 3.5 punkto sąlyga, pagal kurią draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdo parinkimas, tuo labiau kai draudimo išmokos dydis apskaičiuojant jį vienu ar kitu būdu gali skirtis net keletą kartų, priklauso išimtinai tik nuo vienos sutarties šalies – draudiko – valios, o Taisyklės nenustato konkrečių objektyvių draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdo taikymo sąlygų, nepažeidžia sąžiningumo reikalavimų.
30. Pagal [CPK 362 straipsnio](#) 2 dalį kasacinio teismo nutartyje išdėstyti išaiškinimai yra privalomi teismui, iš naujo nagrinėjančiam bylą. Tokie teismo išaiškinimai ir motyvai nereiškia, kad kasacinis teismas nurodo žemesnės instancijos teismui, kaip išspręsti bylą, tačiau, atsižvelgiant į [CPK 362 straipsnio](#) 2 dalį, įpareigoja teismą teisingai išaiškinti ir taikyti ginčo santykius reglamentuojančias materialiosios teisės normas, jeigu būtina – dar kartą analizuoti bylos medžiagą, pakartotinai tirti ir vertinti bylos faktus. Pagal kasacinio teismo teisės išaiškinimus bylai teisingai išspręsti reikšmingų faktinių aplinkybių nustatymą ir jų teisinį įvertinimą atlieka tas pirmosios ar apeliacinės instancijos teismas, kuriam byla grąžinta nagrinėti iš naujo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-8-313/2021](#), 51 punktas).
31. Remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 3 d. nutartyje pateiktais išaiškinimais, matyti, kad kasacinis teismas perdavė bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, nurodydamas įvertinti Taisyklių 3.5 punktą pagal skaidrumo, sąžiningumo reikalavimus ir nustatyti, ar šia nuostata iš esmės nepažeidžiama šalių teisių ir pareigų pusiausvyra vartotojo nenaudai. Taigi kasacinis teismas minėtoje nutartyje ir nurodė, kad, siekiant teisingai išspręsti šalių ginčą, turi būti vertinamas šios sąlygos teisėtumas plačiąja prasme.
32. Kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad išskirtini du nesažiningų sutarčių sąlygų arba sąžiningumo kontrolės aspektai: procedūrinis (t. y. sąlygų įtraukimo į sutartį kontrolė) ir materialinis (sutarties turinio kontrolė). Sutarties sąlyga gali būti pripažinta nesažininga tiek įvertinus patį sutarties turinį, tiek sutarties sudarymo aplinkybes. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad taip pat reikia atsižvelgti į sąlygų tarpusavio ryšį, nes viena sutarties sąlyga, vertinama atskirai, gali būti pripažinta sąžininga, tačiau, atsižvelgiant į jos santykį bei ryšį su kitomis sutarties sąlygomis, gali būti pripažinta nesažininga, ir atvirkščiai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-17-701/2018](#), 36 punktas).

33. Remiantis 6.228⁴ straipsnio 7 dalimi, vartojimo sutarties dalyką apibūdinančios sąlygos, taip pat su parduotos prekės ar suteiktos paslaugos ir jų kainos atitikimu susijusios sąlygos neturi būti vertinamos nesąžiningumo požiriu, jeigu jos išdėstytos aiškiai ir suprantamai. Be to, nesąžiningumo požiriu neturi būti vertinamos vartojimo sutarčių sąlygos, tapčios įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatomis.
34. Aiškinant minėtą teisės normą teismų praktikoje, nurodoma, kad bendroji taisyklė yra ta, kad tokių sąlygų sąžiningumas nėra vertinamas, nebent jos neatitinka vadinamojo skaidrumo reikalavimo, t. y. nėra išreikštos aiškiai ir suprantamai. Todėl nustačius, kad sutarties sąlygos yra sutarties dalyką apibrėžiančios sąlygos, reikia visų pirma nustatyti, ar šios sąlygos yra skaidrios, t. y. aiškios ir suprantamos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-7-4-611/2020](#), 57 punktą).
35. Šiuo atveju Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 2021 m. birželio 3 d. nutartyje nustatęs, kad Taisyklių 3.5 punkte įtvirtintos sąlygos kelia abejonių dėl jų atitikties sąžiningumo ir skaidrumo reikalavimams, perdavė šią bylos dalį nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, kad šis minėtas sąlygas įvertintų ne tik procesinio, bet ir materialinio sąžiningumo aspektu. Todėl nepagrįstais laikytini atsakovo kasacinio skundo argumentai dėl apeliacinės instancijos teismo sprendimo nagrinėti Taisyklių 3.5 punkto sąžiningumą ne tik procedūrinio, bet ir materialinio aspektu.
36. Taip pat nepagrįstais laikytini atsakovo kasacinio skundo argumentai dėl žalos atlyginimo būdo parinkimo. Teisėjų kolegijos vertinimu, apeliacinės instancijos teismas išsamiai įvertino šią Taisyklių 3.5 punkte nustatytą sąlygą ir priėmė pagrįstą sprendimą, kad pagal ją būtint atsakovui (draudikui) nepagrįstai suteikiama teisė spręsti dėl žalos atlyginimo būdo, bei sprendė dėl tokios sąlygos nesąžiningumo, t. y. pripažino ją nesąžininga.
37. Pažymėtina, kad kasacinio teismo praktikoje nurodoma, jog vartojimo draudimo sutarties sąlygos laikytinos nesąžiningomis tuo atveju, kai, remiantis jomis, draudimo išmokos apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka priklauso išimtinai tik nuo vienos sutarties šalies – draudiko – valios. Atitinkamai draudimo taisyklėse nenustačius konkrečių objektyvių draudimo išmokos apskaičiavimo ir išmokėjimo būdų ir kriterijų, kuriais remiantis minėtas vertinamas atliekamas, ir to, kokiomis įrodinėjimo priemonėmis draudėjas turi įrodinėti turto atkūrimo negalimumą, ateityje būsimą turto atkūrimą ar faktiškai patirtas turto atkūrimo išlaidas, gali būti laikomos nesąžiningomis sutarties sąlygomis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-337-403/2021](#), 69 punktą). Todėl darytina išvada, kad apeliacinės instancijos teismas teisingai kvalifikavo ginčo teisinius santykius ir nenukrypo nuo kasacinio teismo formuojamos praktikos.
38. Taip pat teisėjų kolegija sprendžia, kad neapgrįsti atsakovo kasacinio skundo argumentai dėl netinkamo apeliacinės instancijos teismo sprendimo motyvavimo pagal [CPK 329 straipsnio](#) 2 dalies 4 punktą. Teismas skundžiamame sprendime išsamiai įvertino ginčo sprendimui reikšmingas aplinkybes, pagrindinius šalių argumentus ir priėmė motyvuotą sprendimą.

Dėl teisinių padarinių pripažinus vartojimo sutarties sąlygą negaliojančia bei šalių sudarytos draudimo sutarties aiškinimo

39. Byloje keliamas klausimas dėl [CK 6.228⁴](#) straipsnio 8 dalies taikymo. Atsakovo teigimu, apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nusprendė, jog ginčijamos Taisyklių 3.5 punkto nuostatos panaikinimas sudaro pagrindą tenkinti apeliacinį skundą. Atsakovo teigimu, Taisyklių nuostatos, kad atsakovas turi teisę pasirinkti žalos atlyginimo būdą, pripažinimas negaliojančia nereiškia, jog teisė nustatyti draudimo išmokos apskaičiavimo tvarką bei jos dydį pereina ieškovui. Net ir pripažinus ginčijamą nuostatą negaliojančia, sprendimą dėl mokėtinos draudimo išmokos dydžio turėtų priimti atsakovas. Ieškovas galėtų tik ginčyti priimto sprendimo pagrįstumą ir įrodinėti, kad priimtas sprendimas neatitinka draudimo sutarties sąlygų ar nėra pakankamas visiems realiai patirtiems nuostoliams atlyginti.
40. [CK 6.228⁴](#) straipsnio 8 dalyje reglamentuojama, kad kai teismas sutarties sąlygą (sąlygas) pripažįsta nesąžininga (nesąžiningomis), ši sąlyga (šios sąlygos) negalioja nuo sutarties sudarymo, o likusios sutarties sąlygos šalims lieka privalomos, jeigu toliau vykdyti sutartį galima panaikinus nesąžiningas sąlygas.
41. Nagrinėjamu atveju apeliacinės instancijos teismas skundžiamu sprendimu konstatavo, kad Taisyklių 3.5 punkto nuostata, jog draudikas turi teisę vienašališkai ir besąlygiškai pasirinkti atlyginimo už žalą statinui būdą, neatitinka materialiojo sąžiningumo kriterijaus pagal [CK 6.228⁴](#) straipsnio 2 dalies 13 punkte apibrėžtą prezumpciją. Tai reiškia, kad apeliacinės instancijos teismas nepanaikino kitų Taisyklių 3.5 punkte esančių sąlygų ir jos liko šalims privalomos. Šios konkrečios sąlygos panaikinimas nedaro įtakos kitų Taisyklių 3.5 punkte nustatytų sąlygų galiojimui. Todėl atmestini kaip nepagrįsti ir atsakovo kasacinio skundo argumentai dėl netinkamo [CK 6.228⁴](#) straipsnio 8 dalies taikymo.
42. Atitinkamai nepagrįstais laikyti atsakovo kasacinio skundo argumentai dėl skundžiamo sprendimo prieštaravimo draudimo sutarties esmei. Atsakovo teigimu, sudarydamas draudimo sutartį, draudikas prisiima įsipareigojimą įvykdyti pinigine prievole (sumokėti draudimo išmoką), jei įvyksta sutartyje nustatytos sąlygos (draudžiamasis įvykis). Tai yra draudimo sutarties esmė ir į ją privalo būti atsižvelgta tiek aiškinant draudimo sutarčių ir draudimo taisyklių sąlygas, tiek ir sprendžiant ginčus tarp draudikų ir jų klientų. Atsakovo teigimu, remdamasis sutarčių aiškinimo taisyklėmis ([CK 6.193–6.195](#) straipsniai), sprendžiamas dėl sutartinės prievolės vykdymo, teismas negali įpareigoti vieną šalį vykdyti prievolę tokiu būdu, kuris bent iš dalies prieštarautų sudarytos sutarties esmei.
43. Remiantis [CK 6.987](#) straipsnyje įtvirtinta draudimo sutarties samprata, draudimo sutartimi viena šalis (draudikas) įsipareigoja už sutartyje nustatytą draudimo įmoką (premią) sumokėti kitai šaliai (draudėjui) arba trečiajam asmeniui, kurio naudai sudaryta sutartis, įstatyme ar draudimo sutartyje nustatytą draudimo išmoką, apskaičiuotą įstatyme ar draudimo sutartyje nustatyta tvarka, jeigu įvyksta įstatyme ar draudimo sutartyje nustatytas draudžiamasis įvykis. Remiantis nurodyta draudimo sutarties apibrėžtimi, draudėjas už draudikui mokamą draudimo įmoką gauna draudimo apsaugą – draudiko įsipareigojimą įvykus draudžiamajam įvykiui išmokėti draudimo išmoką (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-337-403/2021](#), 41 punktą).
44. Teisėjų kolegija pažymi, kad paties atsakovo patvirtintose Taisyklėse yra nustatyti du galimi draudėjo patirtos žalos, įvykus draudžiamajam įvykiui, atlyginimo būdai: statinio atstatymas ar pinigine kompensacija (Taisyklių 3.5 punktas). Šiuo atveju ieškovui pareiškus ieškinį dėl atsakovo įpareigojimo atkurti gyvenamąjį pastatą iki būklės, buvusios prieš draudžiamąjį įvykį, apeliacinės instancijos teismas sprendė ginčą pagal pačių šalių nustatytas teises ir pareigas, draudimo sutarties vykdymą reglamentuojančias Taisykles.
45. Teisėjų kolegijos vertinimu, Taisyklių 3.5 punktas, pagal kurį statinio atstatymo atveju draudikas turi teisę pasirinkti rangovą bei atstatymo būdą, draudėjo pageidavimui pasirinkti rangovą būtinas draudiko pritarimas. Tai rodo, kad statinio atstatymas gali būti atliekamas draudikui ir draudėjui bendradarbiaujant (kiek tai būtina statinio atstatymo procese).
46. Atitinkamai apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nusprendė, kad nustatęs tokias savo prievoles Taisyklėse, atsakovas kartu prisiėmė tų prievolių vykdymo, įvykus draudžiamajam įvykiui, galimų rizikų pasekmes. Be to, taikant ir Taisyklių 3.5 punktą, draudikas įsipareigoja mokėti draudimo išmoką, atlikus statinio atkūrimo veiksmus. Toks įsipareigojimas sumokėti draudimo išmoką ir atitinka draudimo sutarties esmę ([CK 6.987](#) straipsnis). Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija nusprendžia, kad apeliacinės instancijos teismo išvados dėl Taisyklių 3.5 punkto aiškinimo yra teisėtos ir pagrįstos, nelaikytinos prieštaraujančiomis draudimo sutarties esmei.
47. Nustačiusi minėtas aplinkybes, teisėjų kolegija kaip nepagrįstus atmets atsakovo argumentus dėl apeliacinio skundo ribų peržengimą reglamentuojančių normų pažeidimo, nes apeliacinės instancijos teismas bylą iš naujo išnagrinėjo pagal kasacinio teismo šioje byloje pateiktus

išaiškinimus.

48. Taip pat, atsižvelgdama į nurodytus motyvus, teisėjų kolegija nenagrinėja atsakovo kasaciniame skunde nurodytų argumentų dėl draudimo išmokos, mokamos pinigine kompensacija, priteisimo.
49. Apibendrindama teisėjų kolegija nusprendžia, kad apeliacinės instancijos teismas teisingai atsižvelgė į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 3 d. nutartyje nurodytus išaiškinimus, vertino klausimą dėl Taisyklių 3.5 punkto teisėtumo sąžiningumo aspektu, pagrįstai nusprendė dėl Taisyklių taikymo pripažinus jų 3.5 punkto dalies negaliojimą ([CK 6.228⁴ straipsnio 8 dalis](#)) bei nepažeidė draudimo sutarties aiškinimo taisyklių.
50. Apeliacinės instancijos teismas padarė teisingą išvadą, jog, patenkinus ieškovo reikalavimą, atsakovas įpareigojamas atlyginti ieškovui žalą pastato atstatymo atkuriamąja verte būdu iki pastato būklės, buvusios prieš draudžiamąjį įvykį. Toks teisių gynimo būdas atitinka Taisyklių 3.5 punkte nustatytus žalos atlyginimo principus (atstatymas) ir ieškovo pasirinktą teisių gynimo būdą ([CPK 13 straipsnis](#)).

Dėl reikalavimų teismo sprendimui ir skundžiamo sprendimo vykdymo

51. Byloje keliamas klausimas dėl teismo sprendimui keliamų reikalavimų ir jo vykdymo tvarkos. Atsakovas argumentuoja, kad skundžiamo sprendimo rezoliucinė dalis nėra aiški ir tiksliai. Jo teigimu, skundžiamu sprendimu įpareigojimas atlyginti žalą turto atstatymo būdu yra nustatytas atsakovui, tačiau akivaizdu, jog be ieškovo valios ir bendradarbiavimo atsakovas objektyviai negali skundžiamo sprendimo įvykdyti, t. y. skundžiamo sprendimo vykdymas nepriklauso tik nuo atsakovo valios. Be ieškovo sutikimo atsakovas neturi teisės, pasitelkęs savo pasirinktą rangovą, savo nuožiūra pradėti vykdyti statybos darbų ieškovui priklausančiame turte.
52. Įpareigojimas atlyginti žalą pastato atstatymo atkuriamąja verte būdu iš esmės skiriasi nuo įpareigojimo sumokėti draudimo išmoką, apskaičiuotą atsižvelgiant į pastato atstatymo vertę. Priimdamas sprendimą byloje teismas turi vartoti aiškias ir tiksliai formuluotes, kad ginčo šalims būtų aišku, koks teisių gynimo būdas buvo pritaikytas byloje, ir atitinkamai būtų galima įvertinti, ar teismas tokį gynimo būdą pritaikė pagrįstai. Skundžiamo sprendimo rezoliucinės dalies formuluotė leidžia pagrįstai teigti, kad teismas netinkamai pritaikė ginčo santykius reglamentuojančias teisės normas. Skundžiamu sprendimu tarp šalių kilęs ginčas nebuvo išspręstas galutinai. Priešingai, juo buvo sudarytos sąlygos kilti naujiems ginčams dėl to, ar skundžiamas sprendimas buvo įvykdytas tinkamai.
53. Ieškovas atsiliepime į atsakovo kasacinį skundą nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai įpareigojo atsakovą atlyginti žalą ieškovui pastato atstatymo atkuriamąja verte būdu, teismo sprendimas atitinka įstatymo reikalavimus ir juo buvo galutinai išspręstas šalių ginčas.
54. Reikalavimus teismo sprendimui nustato [CPK 270](#) straipsnis. Šio straipsnio 5 dalyje reglamentuojama, kad rezoliucinėje sprendimo dalyje turi būti: 1) teismo išvada ieškinį ir (ar) priešieškinį patenkinti visiškai ar iš dalies, kartu išdėstant patenkinto ieškinio turinį, arba ieškinį ir (ar) priešieškinį atmesti; 2) įstatymų nustatytais atvejais – priteistų palūkanų dydis ir laikotarpis, iki kada jos išieškomos; 3) nurodymas apie bylinėjimosi išlaidų paskirstymą; 4) teismo išvados dėl kitų sprendimu išspręstų klausimų; 5) sprendimo apskundimo termino ir tvarkos nurodymas.
55. Vadovaujantis apeliacinio teismo sprendimą reglamentuojančiomis normomis, rezoliucinėje apeliacinės instancijos teismo sprendimo (nutarties) dalyje turi būti nurodytas apeliacinės instancijos teismo sprendimas ([CPK 331 straipsnio 5 dalis](#)).
56. Apeliacinės instancijos teismo sprendimo (nutarties) rezoliucine dalimi yra išreiškiama priimto teismo sprendimo (nutarties) esmė. Kitos apeliacinės instancijos teismo sprendimo (nutarties) dalys yra loginiais ir struktūriniais ryšiais neatskiriama susijusios su sprendimo (nutarties) rezoliucine dalimi, egzistuoja, turi prasmę ir reikšmę tik kartu su ja, nes yra skirtos rezoliucinėje dalyje išdėstyto sprendimo motyvams pateikti, situacijai ir kitoms aplinkybėms, kuriomis buvo priimtas atitinkamas teismo sprendimas, aprašyti. Vadinas, lemiamą reikšmę bylos šalims ir kitiems byloje dalyvaujantiems asmenims turi apeliacinės instancijos teismo sprendimo (nutarties) rezoliucinė dalis, ji šalims sukelia tiesioginius teisinius padarinius (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-238-915/2015](#)).
57. Tikslus, aiškus, nedviprasmiškas teismo sprendimo rezoliucinės dalies suformulavimas yra svarbus siekiant užtikrinti sklandų ir operatyvų privertinį teismo sprendimo vykdymą, jei sprendimas nebūtų vykdomas gera valia. Vykdomojo dokumento turinio reikalavimai reglamentuojami [CPK 648](#) straipsnyje, kurio 1 dalies 4 punkte nustatyta, kad vykdomajame rašte turi būti pažodžiui nurodyta su išieškojimu susijusi rezoliucinė sprendimo dalis. Tai reiškia, kad rezoliucinė teismo sprendimo dalis turi būti aiški, nedviprasmiška, suformuluota konkrečiai, kad dalyvaujantiems byloje asmenims nekiltų neaiškumų dėl patenkintų ar atmestų reikalavimų turinio (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-170-378/2017](#), 23 punktas).
58. Teismo sprendimo rezoliucinė dalis taip pat turi parodyti, koku teisių gynimo būdu nusprendžiama ginti ginčą laimėjusios šalies teises ([CK 1.138](#) straipsnis). Pagal teisės gynimo būdą teismo sprendimai skirstomi į tris rūšis: sprendimus dėl teisių santykių pripažinimo (patvirtinami ar paneigiami tam tikri teisiniai santykiai); dėl teisių santykių modifikavimo (pakeičiami ar nutraukiami jau susiklostę tam tikri teisiniai santykiai); dėl priteisimo (atsakovas įpareigojamas atlikti arba susilaikyti atlikti ieškovo naudai tam tikrus veiksmus). Iš jų vykdytini yra sprendimai dėl priteisimo, o kiti sukelia teisinius padarinius be jų vykdymo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-368/2009](#) ir kt.).
59. Nagrinėjamu atveju apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad Taisyklių 3.5 punkto nuostata, jog draudikas turi teisę vienašališkai ir besąlygiškai pasirinkti atlyginimo už žalą statiniui būdą, neatitinka materialiojo sąžiningumo kriterijaus pagal [CK 6.228⁴ straipsnio 2 dalies 13](#) punkte apibrėžtą prezumpciją. Padaręs tokią išvadą ir sprenddamas dėl ieškovo teisių gynimo būdo, teismas skundžiamame sprendime nurodė, kad ieškovo reikalavimas įpareigoti atsakovą atstatyti pastatą suformuluotas kiek netiksliai, todėl teismas, iš esmės tenkindamas ieškovo reikalavimą dėl žalos atlyginimo būdo, jį patikslina, įpareigodamas atsakovą atlyginti ieškovui žalą pastato atstatymo atkuriamąja verte būdu iki pastato būklės, buvusios prieš draudžiamąjį įvykį.
60. Rezoliucinėje apeliacinės instancijos teismo sprendimo dalyje nurodyta: *Įpareigoti atsakovą Swedbank P&C Insurance“ AS (juridinio asmens kodas 11268249), Lietuvoje veikiančią per filialą (filialo kodas 302649474), atlyginti žalą K. J. (asmens kodas (duomenys neskelbtini)) statinio – gyvenamojo pastato (unikalus Nr. (duomenys neskelbtini)) žemės sklype Nosėnų k., Molėtų raj., Utenos apskrityje (sklypo unikalus Nr. (duomenys neskelbtini)) atstatymo atkuriamąja verte būdu.*
61. Vertinant apeliacinės instancijos teismo sprendimo motyvuojamąją ir rezoliucinę dalis, darytina išvada, kad teismas priėmė sprendimą, kuriuo įpareigojo atsakovą atlyginti žalą bei nustatė reikalavimus atlikti tam tikrus veiksmus – atstatyti ieškovo namą atkuriamąja verte būdu. Toks teismo sprendimas reiškia, kad teismas nenustatė, kokią konkrečią žalą (jos dydį) turi atlyginti atsakovas ir kokia tvarka toks teisių gynimo būdas turi būti realiai įvykdomas. Iš apeliacinės instancijos teismo sprendimo galima spręsti, kad teismas žalą siejo su ateityje atsirastančia žala, kuri bus patirta tik atstačius atsakovo statinį – gyvenamąjį pastatą. Tai reiškia, kad apeliacinės instancijos teismas nenustatė, kaip konkrečiai turi būti atliekamas atsakovo statinio – gyvenamojo pastato atstatymas.
62. Taisyklių 3.5 punkte įtvirtinta tvarka, pagal kurią nustatytas statinio atkūrimas iki būklės, buvusios prieš draudžiamąjį įvykį. Šiame punkte, reglamentuojant žalos atlyginimą atstatymo būdu, nurodoma, kad: *Mes neatsižvelgiame į statinio nusidėvėjimą (netaikome*

musidėvėjimo), jeigu jis atstatomas. Mes turime teisę pasirinkti rangovą bei atstatymo būdą. Jei rangovą pageidaujate pasirinkti patys, tam būtinas Mūsų pritarimas. Atstatymo darbai vykdomi pagal parengtą (suderintą) sąmatą. Kol atstatymo darbai neprasidėjo, mokėjimu vykdyti neprivalome. Draudimo išmokos mokamos pagal atitinkamas sąskaitas faktūras, pateiktas už atliktus darbus. Atstatyti statinį privaloma toje pačioje (draudimo) vietoje.

63. Teisėjų kolegija, įvertinusi skundžiamo apeliacinės instancijos teismo sprendimo motyvus ir rezoliucinę dalį bei minėtą Taisyklių 3.5 punkto nuostatą, nusprendžia, kad iš skundžiamo sprendimo nėra aišku, kokia tvarka ir kaip jis galėtų būti vykdomas priverstine tvarka. Šiuo atveju apeliacinės instancijos teismas turėjo teisę nustatyti, kad tenkinus ieškovo ieškinį jo teisės gali būti ginamos atkuriant ieškovo statinį – gyvenamąjį pastatą, tačiau nei iš Taisyklių 3.5 punkto, nei iš teismo sprendimo nėra aišku, kaip, kokia tvarka toks teisių gynbos būdas gali būti įgyvendintas.
64. Apeliacinės instancijos teismui skundžiamame sprendime nenustačius, kaip ieškovo teisės turi būti ginamos pritaikius minėtą jo gynbos būdą, tai leidžia teigti, kad teismo sprendimas (jo rezoliucinė dalis) neatitinka įstatyme keliamų reikalavimų ([CPK 270 straipsnio](#) 5 dalis, 302 straipsnis, 331 straipsnio 5 dalimi).
65. Pažymėtina, kad veiksmingas teismo sprendimo vykdymas yra neatsiejama ir teismo ginčo nagrinėjimo, kuriame turi būti užtikrinamos teisės į teisingą teismo procesą garantijos, dalis. Teisė į teisingą teismą reglamentuojama Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 6 straipsnio 1 dalyje. Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje nurodoma, kad teisė į teisingą teismą būtų iluzinė, jeigu susitariančiosios valstybės vidaus teisinė sistema leistų, kad galutinis, privalomas teismo sprendimas liktų neveiksmingas ir vienai šaliai būtų padaryta žala. Nejmanoma įsivaizduoti, kad Konvencijos 6 straipsnyje būtų išsamiai aprašytos bylos šalims suteiktos procesinės garantijos – teisingas, viešas ir greitas bylos nagrinėjimas – negarantuojant teismo sprendimo įvykdymo; jeigu manytume, kad Konvencijos 6 straipsnyje kalbama tik apie galimybę kreiptis į teismą ir vesti bylą, tai, ko gero, paskatintų susidaryti padėtį, nesuderinamą su įstatymo viršenybės principu, kurį susitariančiosios valstybės, ratifikuodamos Konvenciją, įsipareigojo gerbti. Bet kurio teismo priimto sprendimo vykdymas pagal Konvencijos 6 straipsnį turi būti suprantamas kaip integrali teismo dalis (*neoficialus vertimas*) (Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*, peticijos Nr. 18357/91, par. 40).
66. Siekdamas užtikrinti realią ieškovo pažeistų teisių apsaugą, jo teisės į teisingą teismą apsaugą bei sklandų ir operatyvų galimą priverstinio teismo sprendimo vykdymo procesą, apeliacinės instancijos teismas, atsižvelgdamas į tarp šalių kilusio ginčo ypatumus, turėjo sprendime pasisakyti ir dėl konkrečios tokio sprendimo vykdymo tvarkos. Priešingu atveju, šalis nežinant konkrečios vykdymo tvarkos, teisė į teisingą teismą nebūtų užtikrinama.
67. Remiantis [CPK 271 straipsnio](#) 1 dalimi, priimdamas sprendimą, teismas reikiamais atvejais nustato konkrečią sprendimo įvykdymo tvarką ir terminą. Ši teisės norma reiškia, kad teismas, atsižvelgdamas į šalių pasirinktus ir teismo taikytus konkrečius subjektyvius teisių gynimo būdus bei teismo sprendimo rūšį, turi įvertinti, ar ginčo šalims ir priverstinio vykdymo veiksmus atliekančiam antstoliui, kilus poreikiui sprendimą vykdyti priverstine tvarka, bus aiškus teismo nustatytų konkrečių įpareigojimų turinys, jų atlikimo tvarka bei šalių teisės ir pareigos priverstinio vykdymo procese.
68. Remdamasi nurodytais motyvais, teisėjų kolegija nusprendžia, kad, atsižvelgiant į ieškovo pasirinktą ir apeliacinės instancijos teismo pripažintą teisių gynimo būdą, apeliacinės instancijos teismas turėjo sprendime aiškiai ir konkrečiai nustatyti, kaip ir kokia tvarka sprendimas turi būti vykdomas. To nepadarius, tai laikytina proceso teisės normų pažeidimu, kurį gali pašalinti apeliacinės instancijos teismas.
69. Teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamu atveju nustačius, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai atsakovą įpareigojo atlyginti ieškovui žalą pastato atstatymo atkuriamąja verte būdu, tai lėmė ir teismo pareigą nustatyti konkrečią tokio įpareigojimo (teismo sprendimo vykdymo) tvarką. Tokio pobūdžio ginče teismas, sprenddamas dėl sprendimo vykdymo tvarkos nustatymo, turėtų įvertinti, kokiais terminais sprendimas gali būti vykdomas, kokius veiksmus, kokia tvarka šalys turi atlikti, siekiant, kad teismo sprendimas būtų visiškai įvykdytas. Šiuo atveju reiktų įvertinti ir tai, kad tinkamas teismo sprendimo vykdymas priklauso nuo abiejų šalių tinkamo bendradarbiavimo.
70. Atsižvelgiant į tai, teisėjų kolegija padaro išvadą, kad apeliacinės instancijos teismo sprendimas priimtas padarius proceso teisės normų pažeidimus ir neatitinka įstatyme keliamų reikalavimų ([CPK 270 straipsnio](#) 5 dalis, 302 straipsnis, 331 straipsnio 5 dalis). Todėl tai reiškia, kad apeliacinės instancijos teismas, teisingai neišsprendęs sprendimo vykdymo tvarkos klausimo, šį klausimą privalo spręsti iš naujo.

Dėl bylos procesinės baigties

71. Apibendrinama tai, kas nurodyta, teisėjų kolegija padaro išvadą, kad apeliacinės instancijos teismas laikėsi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 3 d. nutartyje pateiktų išaiškinimų ir pagrįstai bei teisėtai sprendė dėl Taisyklių 3.5 punkto taikymo ir jo vertinimo pagal nesąžiningas vartojimo sutarties sąlygas bei sutarčių aiškinimą reglamentuojančias teisės normas.
72. Tačiau apeliacinės instancijos teismas pažeidė teismo sprendimui keliamus reikalavimus, nes nenustatė, kokia konkrečia tvarka ir terminais teismo sprendimas turi būti vykdomas. Tai sudaro pagrindą spręsti, kad apeliacinės instancijos teismas nevisiškai išsprendė šalių ginčą. Tai laikytina pagrindu teismo sprendimo dalį dėl nustatyto įpareigojimo atsakovui atlyginti ieškovui žalą pastato atstatymo atkuriamąja verte būdu iki pastato būklės, buvusios prieš draudžiamąjį įvykį, panaikinti ir perduoti bylos dalies klausimą dėl teismo sprendimo vykdymo tvarkos nustatymo apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo ([CPK 359 straipsnio](#) 1 dalies 5 punktą).
73. Nagrinėdamas perduotą dalį dėl ginčo iš naujo, teismas turėtų svarstyti apie galimybę pareiklauti iš šalių pateikti papildomus paaiškinimus dėl teismo sprendimo vykdymo tvarkos, esant poreikiui jas išklausti organizuodamas bylos nagrinėjimą žodinio proceso tvarka.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

74. Ieškovas ir atsakovas pateikė prašymus dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo kasaciniame teisme. Kadangi kasaciniame teisme sprendimo dėl ginčo esmės nepriimta (ginčas nėra galutinai išspręstas), bylinėjimosi išlaidos, patirtos šiame teisme, nėra paskirstomos šioje proceso stadijoje.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. sprendimo dalį, kuria atsakovas „Swedbank P&C Insurance AS“ (j. a. k. 11268249), Lietuvoje veikiantis per filialą (filialo kodas 302649474), įpareigotas atlyginti žalą K. J. (a. k. (*duomenys neskelbtini*)) statinio – gyvenamojo pastato (unikalus Nr. (*duomenys neskelbtini*)) žemės sklype Nosėnų k., Molėtų r., Utenos apskr. (sklypo unikalus Nr. (*duomenys neskelbtini*)) atstatymo atkuriamąja verte būdu, ir perduoti šią bylos dalį Lietuvos apeliaciniam teismui nagrinėti iš naujo.

Panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. sprendimo dalį, kuria ieškovui K. J. (asmens kodas (*duomenys neskelbtini*)) iš atsakovo Swedbank P&C Insurance AS (juridinio asmens kodas 11268249), Lietuvoje veikiančio per filialą (kodas 302649474), priteistas 4 450,58 Eur (keturių tūkstančių keturių šimtų penkiasdešimtis eurų 58 ct) bylinėjimosi išlaidų atlyginimas ir perduoti šią bylos dalį Lietuvos apeliaciam teismui nagrinėti iš naujo.

Kitą sprendimo dalį palikti nepakeistą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Virgilijus Grabinskas

Sigita Rudėnaitė

Dalia Vasarienė